

Postbank: 820 8521
webstek: <http://www.stichting-nederlands.nl>
e-@dres: redactie@stichting-nederlands.nl
postbus 75357 1070 aj amsterdam

Bestuur: Arno Schrauwers (vz.). vacant (secr.),
Jaco Samson (penn.), Michel Didier, Kees
Vermeij, Jan Roukens.

*Alles van waarde is kwetsbaar, het waardeloze
behoeft geen verdediging*

SN bereidt congres lestaal voor

Vlaams parlement in Brussel

28 april 2007 - De stichting Nederlands is voornemens om april volgend jaar een tweedaags congres te houden over de voertaal in het hoger en wetenschappelijk onderwijs. Het congres zal in het gebouw van het Vlaamse parlement in Brussel worden gehouden. Aan de Nederlandse Taalunie is gevraagd om logistieke en financiële ondersteuning voor het congres te verschaffen. Het ligt in de bedoeling zowel politici als wetenschappers hun licht te laten schijnen over het thema. De organisatie van het congres is in handen van Jan Roukens, bestuurslid van sN. Ideeën en voorstellen tot bijdragen kunnen gestuurd worden aan congres@stichting-nederlands.nl

Slob neemt Lofprijs in ontvangst

(foto Michel Didier)

28 maart 2007 - Arie Slob (rechts op de foto), fractievoorzitter van de ChristenUnie in de Tweede Kamer, heeft in het gebouw van de Tweede Kamer de Lofprijs der Nederlandse Taal 2006 in ontvangst genomen uit handen van sN-voorzitter Arno Schrauwers. Slob nam de prijs in ontvangst als fractievoorzitter van de ChristenUnie in de Tweede Kamer, die als enige partij in Nederland in haar partijprogramma heeft opgenomen dat de positie van het Nederlands als landstaal in de grondwet dient te worden verankerd. Ook in het regeerakkoord van het nieuwe kabinet Balkenende is dit voornemen vastgelegd, mede door toedoen van de ChristenUnie-onderhandelaar André Rouvoet. Slob wees er bij de uitreiking op dat de grondwetswijziging een proces van de lange adem is en onderschreef de sN-stelling dat die grondwetswijziging slechts een begin is en geen doel op zich. Hij beloofde er op toe te zien dat het besluit uit het kabinetsakkoord geen dode letter zal blijven.

Inhoud

blz 2 Sofprijs naar Ez
blz 3 Geknipt
blz 4 CU en SP 'taligste' partijen
blz 5 "Taalkundigen te tolerant"
blz 5 Nederlands in Indonesië

Korting op Ampzingboeken

Begunstigers van de stichting Nederlands krijgen 2,50 euro korting op de boeken van het Ampzinggenootschap. De jongste uitgave van dit illustere gezelschap is de **Kind noch cry-box**. Onlangs heeft het genootschap eigen postzegels uitgegeven. De webstek van het genootschap is: www.ampzing.nl. Telefonisch kunnen de Ampzingproducten ook besteld worden : 023 527 3786.

"Borden Schiphol ook in het Nederlands"

6 april 2007 - Informatieborden op Schiphol moeten altijd aanwijzingen in het Nederlands bevatten. Dat vindt een Kamermeerderheid, zo meldt De Telegraaf. Op de luchthaven verschijnen steeds meer borden met alleen Engelse teksten. Het CDA maakt zich zorgen over het groeiend aantal Engelstalige informatieborden op de luchthaven. "Het is verwarrend voor Nederlanders die de Engelse taal niet goed beheersen", aldus CDA-Kamerlid Maarten Haverkamp in De Telegraaf. "Nederlanders mogen bovendien best trots zijn op hun eigen taal." Een Kamermeerderheid wil dat de regering er bij de directie van Schiphol op aandringt de borden tweetalig te maken. De overheid is de grootste aandeelhouder van Schiphol. Schiphol heeft laten weten geen aanleiding te zien de informatieborden te wijzigen. Volgens een woordvoester van Schiphol beoordelen reizigers de bewegwijzering als goed tot uitstekend en hebben andere luchthavens het systeem overgenomen.

Parkeer Nederlands

23 maart 2007 - De Engelstalige borden **Park and Ride** gaan verdwijnen, zo meldt nieuwsblad.be. De parkeergarages aan de rand van de stad worden herdoopt tot "Parkeer en Reis-parkings", aldus nieuwsblad.be. Dat heeft het stadsbestuur beslist op vraag van N-VA-gemeenteraadslid Helga Stevens. Het Vast Comité voor Taaltoezicht (VCT) heeft al laten dat een term als *Kiss and Ride* aan stations niet kan. Verschillende steden en gemeenten hebben daarna hun borden spontaan aangepast. In Gent

werd eventjes de term Afscheidzone gebruikt, maar na de werkzaamheden aan het Sint-Pietersstation dook de term *Kiss and Ride* opnieuw op."

Italiaans de taal van Italië

31 maart 2007 -Italiaans is nu officieel de taal van Italië, zo heeft het Italiaanse parlement onlangs besloten. De positie van het Italiaans zal in de grondwet worden opgenomen, zo meldt Taalpost. Ietwat merkwaardig verwijst deze taalnieuwsbrief naar de stek van het Australische blad de Sydney Morning Herald voor dit nieuws.

Edsilia on top of the world

5 maart 2007 - In tegenstelling tot wat ze eind vorig jaar bij Paul de Leeuw in zijn programma stelde, lijkt het er op dat Edsilia Rombley op het komende Eurozangfestival haar bijdrage in het Engels zal zingen, zo meldt de NOS-nieuwsdienst. Volgens dat bericht vindt Edsilia 'Nooit meer zonder jou' nog steeds prachtig in het Nederlands, maar is ze nu van mening dat de rest van Europa de tekst ook moet kunnen verstaan. Edsilia zal in mei in Helsinki voor de dag komen met 'On top of the world'.

Netherlands innoveren

23 februari 2007 - Het nieuwe kabinet wil investeren in nieuwe kennis. Om Nederland als kennisland in Brussel beter zichtbaar te maken is op 21 februari in Brussel het **Netherlands house for Education and Research (Nether)** geopend, zo meldt NRC Handelsblad. Nether moet meer invloed voor de Nederlandse onderzoek- en hogeronderwijsinstellingen in Brussel bewerkstelligen. Ook moet Nether een rol spelen bij het opzetten van een **European Institute of Technology**.

Octrooi hoeft niet meer in het Nederlands

23 februari 2007 - Eén van de laatste daden van Balkenende III kan de doodsteek zijn voor het Nederlands als verplichte octrooitaal. Het demissionaire kabinet heeft een voorstel naar de Kamer gestuurd waarin de verplichting is geschrapt een octrooi dat in Nederland geldt ook in het Nederlands te stellen. Er dient nog wel een Nederlandse samenvatting te zijn. Nederland is daarmee het eerste land in Europa dat die vertaalplicht laat vallen. Al jaren wordt er in de EU gesteggeld over de vertaalplicht die een Gemeenschapsoctrooi erg duur zou maken. De meeste andere EU-landen voelen er niets voor die vertaalplicht te schrappen.

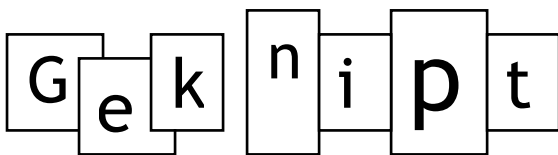
Sofprijns naar EZ

12 februari 2007 - De Sofprijns der Nederlandse taal 2006 gaat naar het ministerie van Economische Zaken. Dit ministerie kreeg de als aanmoediging bedoelde prijs voor de grotte inspanning die het zich getroost om zo Engels

mogelijk over te komen. EZ dirkt zijn persberichten op met veel onnodig Engels, organiseert technologiebijeenkomsten voor Nederlandse ondernemers die, gezien de programma's, geheel in het Engels zijn, bedenkt Engelstalige namen voor campagnes enzovoort. Minister Brinkhorst is er niet meer en inmiddels opgevolgd door Joop Wijn (die ook al weer is opgevolgd door Maria van der Hoeven). Wijn viel bij de uitverkiezing door de sN-schrijfgroep tot de Sof van Juli nog niet veel te verwijten, maar sedert zijn aantreden is er naar buiten niets te merken geweest van een ander taalbeleid van EZ. Het vorig jaar ging de Sofprijs naar Karla Peijs (die overigens dit keer kandidaat voor de Lofprijs was). Eerdere winnaars van de Sofprijs waren Philips (2004), Neelie Kroes (2005). Behalve Philips hebben tot nu toe alle Sofprijswinnaars geweigerd de prijs, in de vorm van een oorkonde en een plastic van de Vlaamse kunstenaar Puk de Hondt, in ontvangst te nemen.

B IV wil Nederlands in grondwet

5 februari 2007 - Het ziet er naar uit dat Balkenende IV de positie van het Nederlands als bestuurstaal en als cultuur- en omgangstaal in de grondwet gaat verankeren. Blijkens het recent overeengekomen nieuwe regeerakkoord moet de overheid het eenvoudig en zorgvuldig gebruik van de eigen taal gaan bevorderen, zo meldt de Volkskrant. Het CDA en de ChristenUnie hebben al enkele jaren geleden op een congres van het ANV te Dordrecht te kennen gegeven om de positie van het Nederlands in de grondwet te willen verankeren. Later sloot de PvdA zich daar bij aan. Tot nu toe is er van die voornemens nog niets terecht gekomen.

"*Rich meets poor*" - oproep aan de lezer.' (...) Het NRC-project *Rich meets ppr* moet een aanvulling geven op het beeld van het dorp (in Malawi; as) dat Wittenberg twee jaar geleden schetste." In NRC handelsblad op dezelfde voorpagina waarop gemeld wordt dat de 'fusie' tussen Barclay en ABN Amro 23 000 banen gaat kosten.

* * *

"Kamer: verbied 'blingbling' in gevangenissen", staat in diverse kranten op en rond 19 april te lezen.

* * *

NRC Handelsblad 13 april 2007: "Op het bouwterrein rond het Stedelijk Museum in Amsterdam is met een Japanse 'groundbreaking ceremony' een begin gemaakt met de nieuwbouw van het museum."

* * *

"In Europa wordt hard gewerkt aan een **Common Frame Reference** voor het Europese contractrecht. Ook in Amsterdam aan het **Centre for Study of European Contract Law** van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid." Spui 22 2006/3 (een afgestudeerdenblad van de Universiteit van Amsterdam).

* * *

"Het Delftse **Centre for Materials** van de TU Delft heeft de **Young Wild Ideas Awards** uitgereikt aan drie studenten voor hun innovatieve ideeën op het gebied van materiaalonderzoek." Mededelingenblad NRK (Federatie Rubber- en Kunststoffabrikanten).

* * *

"Het is niet meer vanzelfsprekend om bij de bakker hier in het Engels geholpen te worden." Een Engelsman in de Volkskrant van 23 april in een artikel over dure 'expats' in Den Haag.

* * *

Margot Kraneveldt (PvdA-Kamerlid) over de kwaliteit van het basisonderwijs in de Volkskrant (24 april 2007): "Leren we de **basics** nog aan?"

* * *

Een rondje radio (Radio 2):
 Reclame "Invisible contributions, visible success. BASF, the chemical company."
 Crohe: "Crohe, enjoy water." (leverancier van badkamerspullen)
 "Robeco, the investment engineers."
 "BCC, everyday low pricing, high service."
 Edwin Diergaarden in Gouden Uren: "... heb je uit je geheugen gedelete."

* * *

"Carrie Slee blijft tot april 2008 bij uitgeverij **Foreign Media Books**. (...) Eerder werd haar overstap naar de **Dutch Media Group** bekend gemaakt. (n de Volkskrant van 24 april 2007.

* * *

Thank you wel

4 februari 2007 - Kleuters van openbare basisschool De Branding in Brielle krijgen volgens het Algemeen Dagblad sedert kort Engelse les van de Amerikaanse gastdocent Marty Yost. Voortaan komt de sinds vijf jaar in Nederland wonende Amerikaan twee keer per week een half uurtje langs. "We gaan het Engels erin pompen", verduidelijkt directrice Caroline Stenneken. Nee, Engelse les aan kleuters is niet overdreven, stelt zij. "Juist op die leeftijd zijn kinderen ontzettend taalgevoelig. Tot hun zevende, achtste jaar pikken zij een taal zo goed op dat ze die accentloos kunnen leren spreken.", aldus Stenneken in het Algemeen Dagblad. Wanneer een klein mannetje aan het eind van de les een kleurplaat krijgt, laat

hij horen dat hij de taal al aardig onder de knie heeft: "Thank you wel."

Ampzing blaast kraaienmars

2 februari 2007 - Op 31 januari heeft Bernt Schneiders, burgemeester van Haarlem en genootschapslid, in de deftige Gravenzaal van het Haarlemmer stadhuis, het eerste exemplaar van de Kind noch Cry-does van het Ampzinggenootschap overhandigd aan de directeur van de VVV Haarlem, Peer Sips. De doos bevat naast een aantal prenten van bekende en minder bekende tekenaars, waaronder Joost Veerkamp, ook een lijst met nieuwe Engelse tegenhangers voor Nederlandse woorden en een cd met 21 nummers. Het is al weer de vijfde productie in drie jaar van dit vrolijke Haarlemse genootschap, dat de strijd voor het Nederlands voortzet die zijn naamgever in de zeventiende eeuw is begonnen. De doos is te bestellen via de stek van het Ampzinggenootschap. (www.ampzing.nl)

"Taalkundigen te tolerant"

24 januari 2007 - Scheidend hoogleraar lexicologie ('woordenboekkunde') Piet van Sterkenburg is zich steeds meer gaan ergeren aan de gedoogcultuur ten aanzien van het Nederlands. In een vraaggesprek met de Nieuwsbrief van de Universiteit Leiden zegt de Leidse hoogleraar: "Wij taalkundigen beschrijven de taalverandering zoals we die horen, maar wat we vergeten is dat we de nieuwkomers in een taal ook moeten corrigeren. De neerlandicus gebruikt zijn rode potlood te weinig. En de lexicograaf, de woordenboekenmaker, is veel te tolerant. In plaats van dat hij bij bepaalde nieuwe woorden zegt: 'dat is nonsica, dat komt niet in mijn woordenboek', neemt hij het keurig op."

Van Sterkenburg vindt het flauwekul dat allerlei nieuwe Engelstalige leenwoorden zoals **saven**, **updaten** en **downloaden** zo'n prominente krijgen in het Groene Boekje en dat er zelfs een aparte paragraaf is om uit te leggen hoe die geschreven moeten worden. "Wat is er mis met bewaren, actualiseren en binnenhalen?"

Het Groene Boekje wordt gemaakt door het Instituut voor Nederlandse Lexicologie, waar Van Sterkenburg de afgelopen dertig jaar directeur nieuwsbrief nr. 18

van was. Hij heeft de stortvloed aan nieuwe Engelse woorden niet uit de woordenboeken kunnen houden en dat wijt Van Sterkenburg mede aan de slappe houding van de taalkundigen. Die houden zich vooral bezig met beschrijven en zijn wars van normering, stelt Van Sterkenburg. Volgens hem een overblijfsel uit de jaren '60 en '70, toen voorschrijven als uiterst betuttelend werd ervaren. Overigens is de scheidende hoogleraar niet bang dat het Nederlands met zijn ruim 22 miljoen moedertaalsprekers zal verdwijnen. "Het Nederlands is dus helemaal zo klein niet. Daar komt bij dat de wetgeving, het onderwijs en het parlementaire debat allemaal plaatsvinden in het Nederlands. Ik ben niet bang dat het Nederlands zal uitsterven. Een veel groter gevaar vormt de bedreiging van binnenuit, dat het Nederlands verloedert doordat we te veel beschrijven en te weinig voorschrijven.", aldus Van Sterkenburg.

Bron: KennisLink (overgenomen uit Nieuwsbrief Universiteit Leiden)

Ampzingbeeld onthuld

12 december 2006 -Eind vorige maand is de Haarlemse dominee Samuel Ampzing (1590 - 1632) in Haarlem teruggekeerd. Deze fervente voorvechter was tot aan zijn dood predikant in de Grote of Sint Bavo-kerk aan de Grote Markt in de Noord-Hollandse hoofdstad. Zijn beeltenis staat dan ook aan de boorden van deze kerk. Dat de Haarlemse dominee, geschiedschrijver en taalvoorvechter, weer in Haarlem mocht plaatsnemen is vooral te danken aan de creativiteit en het doorzettingsvermogen van het Ampzinggenootschap, een Haarlemse actiegroep, muziekbent en cultureel genootschap dat zich sterk maakt voor het Nederlands. Een beeldverslag van de onthulling door Henk Soetens, koster van de Grote Kerk, was tot eind december te bekijken in de Grote Kerk aan de Grote Markt te Haarlem.

SP en CU 'taligste' partijen

18 november 2006 - Van de partijen die nu in de Tweede Kamer vertegenwoordigd (afgezien van de afsplitsingen) zijn, blijken alleen de SP en de VVD geen voorstander van de verankering van het Nederlands in de Grondwet. Dat blijkt uit een enquête die gehouden is door de stichting Taalverdediging onder 24 partijen die deelnemen aan de verkiezingen op 22 november. De SP is overigens met een score van 15 wél de partij die, op de ChristenUnie (16) na, de meeste van de 20 vragen met ja heeft beantwoord. De stichting heeft de vragen zó gesteld dat, grofweg, hoe meer vragen met ja beantwoord zijn, des te warmer hart draagt de betreffende partij het Nederlands toe. D66 heeft de vragen niet beantwoord en heeft slechts in algemene zin gereageerd.

Opmerkelijk is dat een grote meerderheid van de nu nog zittende Kamer er geen voorstander van is dat Nederlandse studenten het recht hebben elke

universitaire opleiding in het Nederlands te kunnen volgen. Slechts SP en de ChristenUnie stemmen daarmee in. Het CDA tekent hierbij aan dat de ja/nee/gm-enquête geen ruimte laat voor nuance en stelt dat je niet kunt eisen dat alle studierichtingen in het Nederlands gevolgd moeten kunnen worden, maar dat het wel van belang is dat er nog voldoende keuzemogelijkheden zijn om te kiezen voor een Nederlandstalige opleiding. Ook stelt het CDA, dat slechts met een magere score van 9 uit de bus komt, dat tweetalig onderwijs op de basisschool vooral voor kinderen met een achterstand in het Nederlands contraproductief werkt. De PvdA (12x nee), LPF (9x nee) en GroenLinks (15x nee) vinden, in tegenstelling tot de rest van de Kamer, dat Engels niet als lestaal op de basisschool moet worden verboden. Op het CDA en GroenLinks na vinden alle nu in de Kamer vertegenwoordigde partijen dat de Nederlandse overheid zich meer moet inspannen voor de positie van het Nederlands in de EU, maar vreemd genoeg vinden alleen de SP en de ChristenUnie dat Nederland er naar moet streven dat het Nederlands ook daadwerkelijk werktal is bij alle EU-instellingen en diensten. Tenslotte vinden, op de SGP na, alle nu in de Kamer vertegenwoordigde fracties dat ook Engelstalige nieuwkomers moeten inburgeren.

Anglowaan

* * *

Members' Benefits noemt de NRK het voordeel van haar leden. Dat pakket voordeelregelingen dat de federatie van rubber- en kunststofproducenten heeft bedongen had ook **Ledenvoordeel** genoemd kunnen worden. Te duidelijk waarschijnlijk.

* * *

Al zo'n 25 jaar bestaat het blad Psychologie Magazine. Tijd voor iets nieuws, vond Wijnand van Dijk. **Aware Psychologie** gaat dat tweemaandelijks blad heten. Eigenlijk wilde Van Dijk het blad **Minds Magazine** noemen, maar jammer genoeg was die prachtnaam al in gebruik.

* * *

Akzo Nobel heeft onlangs een brandstofcelcentrale in gebruik genomen. Weliswaar is dat een proefinstallatie, maar daardoor niet minder mooi. Brandstofcellen worden als milieuvriendelijk energiealternatief gepresenteerd. De centrale komt van NedStack. Op de centrale is een bord geschroefd: **Fuel Cell Power, Zero emission, Clean energy** www.nedstack.com, valt daar op te lezen. Daar s geen woord Chinees bij.

* * *

Job Cohen, inderdaad de burgemeester van **Aj Emsterdam**, heeft half februari in het stadhuis van Amsterdam een gedenkplaat onthuld ter gelegenheid van het zesjarig bestaan van het homohuwelijk. Cohen neemt vast een voorproefje op onze talige toekomst: na de regel dat op 1 april J.Cohen in het stadhuis het eerste huwelijk ter wereld tussen mensen van hetzelfde geslacht heeft verricht staat op dat plakkaat dat "...the Mayor of Amsterdam, J.Cohen, performed the world's first same sex marriage".

* * *

De Vrije Universiteit n Amsterdam geeft een blad uit: Gewoon Bijzonder. Dat heet zo omdat die universiteit op protestants-christelijke grondslagen is gebouwd. Sinds kort werken de kankeronderzoekers van het VUmc (dat heette vroeger ziekenhuis, maar dat dekt kennelijk de lading niet meer) van verschillende disciplines samen in één gebouw: het **Cancer Center Amsterdam**. In het blad (uit schaamte?) gauw afgekort tot CCA. Heel bijzonder.

* * *

NS heeft het bedrijfsonderdeel dat de HST gaat uitbaten **HiSpeed** genoemd. Heel cool, vooral dat geinige **Hi**. Oogt niet als een erg serieus bedrijf.

* * *

Waarom spreken ze in Indonesië geen Nederlands?

Taalrelaties zijn nooit onschuldig

Auteur: Arno Schrauwers
(artikel geheel voor de verantwoording van de auteur)

De grote koloniale machten hebben via al of niet stringente taalpolitiek de taal van het moederland tot wereldtaal weten te 'verheffen'; alle behalve Nederland. Hoe komt het toch dat zelfs het nietige Portugal zijn

taal heeft weten op te leggen aan zijn Amerikaanse en Afrikaanse koloniën, terwijl Indië nooit Nederlands heeft gesproken (Oost-Timor wel Portugees) en zelfs in die piepkleine koloniën als de Nederlandse Antillen het Nederlands genoeg moet nemen met een officiële status, terwijl de echte voertaal Papiamentu en Caraïbisch Engels is. Alleen in Suriname en met enige goede wil ook in Zuid-Afrika heeft het Nederlands voet aan koloniale bodem gekregen.

In 1998 constateerde Kees Groeneboer in het artikel 'Westerse koloniale taalpolitiek' dat er in Nederland weinig aandacht is voor de taalpolitiek van Nederland in de diverse koloniën. Dat is raar, vindt Groeneboer, omdat de huidige taalpolitiek en taalsociologische verhoudingen in verschillende gebieden in feite een spiegel vormen van de indertijd bestaande koloniale verhoudingen. Die situatie is sedertdien niet erg veel veranderd. Lila Gobardhan Rambocus heeft in 2001 nog een (omvangrijk) proefschrift *) gepubliceerd over het onderwijs in Suriname en de belangrijke plaats van het Nederlands daarin, maar dat is het wel zo'n beetje.

Aan Groeneboer heeft het niet gelegen. De aan het Erasmus Taalcentrum in Jakarta verbonden neerlandicus, heeft diverse studies naar koloniale taalpolitiek op zijn naam staan met "Weg tot het Westen; het Nederlands voor Indië 1500-1950" uit 1993 als belangrijkste werk. Groeneboer gaat daar uitvoerig in op de taalpolitiek in 'ons' Indië. Hij constateert dat er in Indië eigenlijk nauwelijks sprake is geweest van een gerichte taalpolitiek met als doel de inheemse bevolking het Nederlands bij te brengen en het Nederlands te bevorderen tot de omgangstaal van Indië. Daar zou in de Gordel van Smaragd, even afgezien van taalimperialistische overwegingen, toch alle reden toe zijn geweest. Indië was een gigantisch eilandrijk waar vele tientallen talen werden (en worden) gesproken en waar zo'n communicatietaal goede diensten zou kunnen bewijzen in de onderlinge relaties tussen de diverse taalgroepen. De koloniale bestuurders hebben daar nooit naar gestreefd.

Sterker nog, in de negentiende eeuw moest er zelfs een campagne worden opgezet om de koloniale bevolking van Indië, de Europeanen, onderling Nederlands te laten spreken. Dat bleek uiteindelijk succesvol, maar tot ver in de twintigste eeuw bleven veel Nederlanders halsstarrig Maleis of een andere inlandse taal zoals het Javaans met het inheemse Nederlandssprekende personeel en zelfs

met hun Nederlandse collega's spreken. Die taalontrouw werd al veel eerder geconstateerd. In 1674 klaagde gouverneur-generaal Joan Maetsuyker dat de Nederlanders maar al te graag Portugees spraken "hoe vuyl en korrupt die oock zy".

Concurrentie

Groeneboer voert een aantal argumenten aan waarom het Nederlands in Indië, anders dan in de meeste andere koloniën van westerse koloniale machten, nooit de bestuurlijke en landelijk voertaal is geworden. Toen de Nederlanders in de zestiende en zeventiende eeuw steeds vastere voet in de Indische archipel kregen bestonden er in de Zuidoost-Aziatische regio al talen die gebruikt werden als verbindingstaal: het Portugees en het Maleis (en mengvormen daarvan). Er zijn wel eens halfslachtige pogingen gedaan die barrière te doorbreken en het Nederlands daar voor in te plaats te zetten, maar die hebben in Indië weinig tot niets opgeleverd. In Ceylon, waar de Nederlanders (lees de VOC), van 1656 tot 1795 de scepter hebben gezwaaid, was het zo mogelijk nog erger. Daar werd slechts Nederlands binnen de muren van de VOC-kantoren gesproken. Het enige land waar Nederland met enig succes taalpolitiek heeft bedreven was Formosa (Taiwan), dat slechts korte tijd een 'kolonie' van de VOC is geweest (van 1624 tot 1662). Op dat eiland heeft het Nederlands een kans gehad als omgangstaal in bestuur, kerk en onderwijs. Groeneboer schrijft dat succesje toe aan de afwezigheid van de 'verderop' volop gebruikte verbindingstalen als Maleis en Portugees. Aan het eind van de achttiende eeuw was de taalpolitiek van de VOC failliet en het Nederlands in Indië op sterven na dood, stelt de neerlandicus. Een tweede argument dat Groeneboer gebruikt is dat de Nederlanders beducht waren de inlanders wegwijz te maken in de Nederlandse taal en cultuur. Net als veel andere koloniale machten zagen de Nederlanders de kennis en beheersing van het Nederlands als een paspoort naar de (natuurlijk superieure) Nederlandse technologie en cultuur. Ze waren bang dat als er te veel inheemsen toegang tot die bron der kennis zouden hebben, er een halfintellectueel inheems witteboordenproletariaat zou kunnen ontstaan, dat gemakkelijk te beïnvloeden zou zijn door de nationalist. Met andere woorden het verbreiden van de Nederlandse taal en cultuur in Indië zou de positie van Nederland als koloniale macht kunnen ondergraven. Opmerkelijk is dat in een discussie over taalpolitiek halverwege de 19de eeuw in Brits Indië (het huidige Pakistan, India en Bangla Desh) hetzelfde argument werd gehanteerd tegen invoering van het Engels als onderwijs- en bestuurstaal. Maar anders dan in Nederlands Indië hebben de koloniale autoriteiten daar wél gekozen voor de invoering van het Engels in onderwijs en bestuur. Een belangrijk argument daarbij was dat de inheemse talen als Hindi en Sanskriet veel te onderontwikkeld zouden zijn om als deugdelijk communicatiemiddel te dienen in zulke hoogwaardige bezigheden als techniek en bestuur. Inboorlingentaaltjes.

Een derde argument dat het Nederlands als omgangstaal in Indië geen ingang heeft gevonden is dat Indië een aanzienlijke islamitische bevolking kende en het Nederlandse koloniale bestuur er van af zag de islamieten te kerstenen. Het bekeren van de inlanders in niet-islamitische gebieden tot het christelijke geloof gebeurde, aanvankelijk, in het Nederlands, met als argument dat de inlandse talen onvoldoende toegerust zouden zijn om zo iets ingewikkelds als het geloofskwesties te kunnen uitleggen. Overigens is het de vraag of missionarissen en zendelingen toch niet vaak voor de inheemse taal kozen, want bij hen staat bekering voorop. Ook de Spanjaarden hadden al in 1550 gesteld dat de nieuwe koloniën gekerstend en daarom verspaanst moesten worden, maar de uitvoering van die oekaze van Karel de Vijfde werd overgelaten aan de missionarissen en die zagen toch meer heil in zieltjes winnen dan in verspaansing. In het artikel 'Westerse koloniale taalpolitiek' geeft Groeneboer nóg een (deel)verklaring voor het allesbehalve dwingende taalbeleid van de zeventiende-eeuwse Nederlandse republiek: de Nederlanders zouden taalimperialisme 'een verdacht instrument met nationalistische trekken' hebben gevonden. Daarnaast wordt ook wel als argument aangevoerd dat de VOC een op winst gerichte onderneming was die op de eerste plaats winst wilde maken en zich niet bezighield met de verbreiding van geloof of cultuur.

Gouverneur-generaal Joan Maetsuyker klaagde al in de zeventiende eeuw over de geringe taaltrouw van de Nederlanders.

Onbevredigend

Die argumenten zijn alle niet erg bevredigend. Waarom is het de Engelsen in hun Indië wel gelukt en Nederland niet? Groeneboer stelt in een reactie

dat in Brits Indië geen breed gesproken omgangstaal bestond zoals wel in Zuidoost-Azië. Dat is nog de vraag (Hindi werd op redelijk grote schaal gesproken en er was ook nog steeds het Sanskriet), maar zou het niet veel belangrijker zijn geweest dat de Britse koloniale bestuurders zo halverwege de negentiende eeuw wél het besluit namen om het Engels daadwerkelijk in te voeren als onderwijs- en bestuurstaal? Zo rond diezelfde tijd is in Nederlands Indië besloten dat, m.m., niet te doen en zich te richten op het vernederlandsen van de Europeanen in Indië. En de Fransen hadden in de negentiende eeuw in Indo-China af te rekenen met het Chinees als belangrijke omgangstaal. De Fransen zijn die strijd aangegaan. En dan de Amerikanen. Die hebben in vijftig jaar tijd de Filippijnse samenleving, tot 1898 een Spaanse kolonie, drastisch verengelt, terwijl er daar wel degelijk een omgangstaal was voor de maatschappelijke bovenlaag (het Spaans). Nu nog steeds hebben veel Filippino's een Spaanse voornaam. Het argument van de VOC als winstnagende bewindvoerder snijdt geen hout, omdat de grote 'beschavingsoffensieven' van de Engelse en Franse koloniale machten ook pas in de negentiende eeuw losbarstten, toen de VOC in Nederlands Indië allang geen rol meer speelde. Het argument om de Indische islamieten niet te bekeren en daarmee het Nederlands niet te verbreiden lijkt geen verklaring te zijn voor de terughoudende taalpolitiek van de koloniale Indische bestuurders. Die kan hooguit verklaren waarom zo weinig Indonesiërs Nederlands spraken. Maar zelfs de gekerstende Molukkers werd sedert de zeventiende eeuw onderwijs in het Nederlands onthouden.

Dat Nederlanders geen taalpolitiek zouden bedrijven omdat ze dat te nationalistisch zouden vinden, is op zijn best een constatering en geen verklaring, want de vraag is dan meteen: waarom hadden de Nederlanders daar last van en de andere koloniale mogendheden niet? Zijn de Nederlanders soms erfelijk anders gestructureerd dan Engelsen, Fransen, Portugezen of Spanjaarden? Nee toch? En ondanks die niet aanwezige taalpolitiek bleek dat de Indonesiërs, althans de elite, niet 'vies' waren van het Nederlands. Vlak voor de Tweede Wereldoorlog spraken 1,4 miljoen Indonesiërs Nederlands, zo'n 10% van alle Nederlandssprekende op dat moment, maar slechts 2% van de Indonesische bevolking. Dat lijkt weinig maar in de 'Franstalige' Ivoorkust spreekt niet meer dan 6% Frans, terwijl 20% een vorm van Frans spreekt die in Frankrijk niet verstaan wordt. De rest spreekt helemaal geen Frans. In de Portugese ex-koloniën in Afrika (Mozambique en Angola) spreekt maar een procent of twee goed Portugees.

Wat Groeneboer heel duidelijk maakt is dat Nederland zich weinig gelegen heeft laten liggen aan het 'beschaven' van de inheemse bevolking. Volgens een onderzoek uit 1947 van de UNESCO was 95% van de Indonesische bevolking analfabeet tegen 88% in India, 40% op de Filippijnen en 80% in Vietnam. In 1957 heeft Soekarno alle onderwijs in het Nederlands rigoureuus de nek omgedraaid.

Harde noot

In zijn algemeenheid bleek Azië voor de koloniale machten qua taalpolitiek een hard te kraken noot. Het Frans heeft het niet gered in Indo-China en zelfs het Engels is niet de nationale taal van India of Pakistan geworden. Maar anders dan het Nederlands in Indonesië is Engels nog steeds een belangrijke taal in India en in geen andere Indiase taal wordt in India zoveel gepubliceerd als in het Engels. Ook belangrijke Indiase schrijvers schrijven vaak in het Engels.

In Afrika en Amerika ligt het anders. Daar hebben de koloniale machten hun eigen taal aan een groot aantal koloniën weten op te leggen. In Afrika werd een groot aantal verschillende talen gesproken, waardoor de taal van de kolonisator vaak als verbindingstaal werd gebruikt. Wat Amerika betreft heeft dat verschil te maken met grote immigratiestromen uit het moederland naar een relatief dun bevolkt werelddeel, waardoor de koloniale een aanzienlijk (en bovenliggend) deel van de bevolking gingen vormen. Maar is het dan niet raar dat het de Nederlanders in die piepkleine Antillen niet is gelukt het Nederlands ingang te doen krijgen?

Officieel is het Nederlands de taal van bestuur en onderwijs, maar de communicatie op de benedenwindse eilanden gebeurt in het Papiament en op de bovenwindse eilanden in het (Caraïbisch) Engels. En dat terwijl, zoals Rambocus in haar proefschrift schrijft, in de West-Indische koloniën het Nederlandse bestuur veel en veel dieper in het leven van alle dag doordrong dan in Oost-Indië. Alleen Suriname zou je als 'succesverhaal' van het Nederlandse taalimperialisme kunnen noemen. Het onderwijs is daar sedert de negentiende eeuw in Nederlands gegeven en Rambocus stelt zelfs dat het Nederlands in Suriname een emanciperend werking heeft gehad voor de diverse bevolkingsgroepen waaruit de Surinaamse bevolking is samengesteld. En misschien valt Zuid-Afrika ook als een, onbedoeld, succesje te noemen, maar dan hebben we het ook gehad.

Taalbewustzijn

Nog steeds staat dan de vraag voor mij open wat dan wél de cruciale factor is geweest bij het nagenoeg ontbreken van taalimperialisme in het Nederlandse koloniale beleid. Steeds weer komt de gedachte op dat Nederlandse koloniale bij hun taalpolitiek (of beter het ontbreken daarvan) zijn geleid door hun geringe taalbewustzijn. De Leidse hoogleraar P.J. Veth merkte in 1883 bij een lezing op dat "... geen ander volk neemt zozeer de schijn aan alsof het zijn eigen taal minacht en slechts voor een ruwen onbeschaafden tongval houdt, die de beoefening door vreemdelingen niet waardig is. Winstbejag drijft er toe den vreemdeling zooveel mogelijk in alles te believen. Het wil geen kennis van eigen taal vergen en komt hem tegemoet in de zijne." Anderen, zoals ex-hoogleraar taalkunde Maarten van den Toorn, merkten op dat de Nederlandse overheid er alles aan heeft gedaan om te voorkomen dat het Nederlands een wereldtaal

zou worden.

Waar komt dat geringe taal- en cultuurbewustzijn dan vandaan? Dat heeft niks met menselijkheid en teerhartigheid te maken, want als het op wreedheid aankomt dat stonden de Nederlandse koloniale hun mannetje en Nederland is één van de laatste landen geweest die in 1863 de slavernij heeft afgeschaft. Ik tast geheel in het duister, maar het lijkt me meer dan waard dat eens uit te zoeken, te meer ook daar die 'taalontrouw' Nederland momenteel weer parten speelt in de eigen vertrouwde Europese 'habitat'. Relaties tussen talen zijn nooit onschuldig, wat allerlei taalkundigen en politici ook mogen beweren.

*) Lila Gobardhan-Rambocus *Onderwijs als sleutel tot maatschappelijke vooruitgang. Een taal- en onderwijsgeschiedenis van Suriname, 1651-1975*. Zutphen, Walburg Pers, 2001. ISBN 90.5730.166.0

Kees Groeneboer:

http://www.dbnl.org/tekst/groe050wegt01_01/index.htm: "Weg tot het westen"

www.knaw.nl/publicaties/pdf/971136.pdf: "Westerse Koloniale taalpolitiek"

Meehelpen met sN?

Wie wil helpen de rijkdom van de Nederlandse taal te beschermen en onnodig Engels te bestrijden kan het volgende doen:

Donateurschap

Vanaf € 12,- per jaar kunt u donateur van de stichting worden. U ontvangt dan drie á vier maal per jaar de Nieuwsbrief.

Eigen inbreng

meewerken aan de woordenlijstgroep;
meedoen aan de elektronische schrijfgroep;
meedoen aan (plaatselijke of landelijke) publieke acties;
(plaatselijk of landelijk) propaganda te maken voor de stichting.
mee te helpen bij de organisatie van de Jaardag.

Producten

* De woordenlijst '2400x liever Nederlands'. Dit is de nieuwste aflevering. Hij helpt u onnodig Engels te vermijden. De lijst staat overigens ook op onze webstek. Het boekje kost € 5,00 inclusief toezending.

* Het kleurige affiche met voorbeelden van onnodig Engels. Het wordt geleverd op A4-formaat voor € 1,50 inclusief toezending.

* Kaarten voor verspreiding in de horeca (in de maak)

* Plakkers met 'Sale is Frans voor Smerig' en "Monumentaal" (prijs nog vast te stellen)